№ 216 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 5 **1904** ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 5 № 216

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով. Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ. Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ". Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak". Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից). Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով. Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ. Տէլէֆօն № 253.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ժողովի առիթով—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Կողբից. Նամակ Թէոդոսիայից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պատերազմի շուրջը. Նամակ Պարսկաստանից. ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ.—Իրլանդիան «Հօմ-րուլ»-ից յետոյ և ազգայնութեան կռիւը։

ԺՈՂՈՎԻ ԱՌԻԹՈՎ

Այսօր, հոկտեմբերի 5-ին, սկսվում են այն ժողովի պարապմունքները, որը պէտք է քննութեան ենթարկէ մեր երկրի բամբակագործութեան կարիքները։ Մենք խօսեցինք այդ ժողովի ծրագրի մասին և յայտնեցինք մի քանի խորհրդածութիւններ։ Այժմ մի ցանկութիւն ունենք յայտնելու, որ թէ ներկայ ժողովին, որ պէտք է նիստեր ունենայ Աշտարակում և թէ այն ժողովին, որ տասն օրից յետոյ պէտք է գործէ Երևանում, աջողվի մի քայլ առաջ մղել մեր բամբակագործութեան զարգացումը, որ համեմատաբար դեռ շատ հեռու է իր կատարելութիւնից։

Համագումար ժողովներն ունեն այն առաւելութիւնը, որ նրանք մի տեղ գումարելով տեղական երկրագործներին, գործարանական արդիւնագործներին, մասնագէտներին և վարչական անձերին, նպաստում են խնդիրների բազմակողմանի և գործնական քննութեան։ Այստեղ ուշադրութեան են առնվում տեղական պայմանների առանձնայատկութիւնները և միջոցներ են որոնվում յարմարեցնելու նրանց համապատասխան այն պահանջները, որոնք մշակված են գիտնականների տեսական դատողութիւնների միջոցով։

Ժողովների միջոցով տեղական տարրը, երկրի մարդը կարողութիւն ունի լսեցնել տալ իր կարիքների մասին և դրդել, որ այդ կարիքների վրա դարձված լինի լուրջ ուշադրութիւն։ Այն երկրներում, ուր տեղի ունեն զէմստվօներ և տեղական պահանջների արտայայտութեան համար գոյութիւն ունեցող հիմնարկութիւններ, դարձեալ անհրաժեշտութիւն է զգացվում ժամանակ առ ժամանակ ժողովներ գումարել այս և այն հարցի հանգամանօրէն քննութեան համար։—Իսկ մենք, որ դեռ զէմստվօ չունենք և չենք կարողացել հիմնել բազմաթիւ գիտնական և հասարակական հիմնարկութիւններ, որքան աւելի պէտք է օգտվենք այն դէպքերից, երբ հնարաւորութիւն ունենք մեր կարիքների մասին խօսելու։

Ներկայ ժողովները գործ ունեն միայն արդիւնագործութեան մի ճիւղի հարցերի հետ։ Բայց վաղը առաջ կը գան մի ուրիշ ճիւղին վերաբերեալ հարցերը, յետոյ երրորդը, չորրորդը և այլն։ Եթէ մենք կարողանանք ներգործական դեր կատարել ամեն մի դէպքում, դրանով տարիների ընթացքում մի որոշ չափով նպաստած կը լինենք մեր երկրի բարգաւաճման վերաբերեալ խնդիրների լուծման։

Մասնաւորապէս պէտք է նկատենք, որ հայ երկրագործների մի ստուար բազմութիւն հայթայթում է իր ապրուստը բամբակագործութեամբ և կապել է նրա հետ իր տնտեսական ելևմուտի հաշիւները—բայց արդեօք կարող կը լինի նա իր կարիքների մասին խօսել այն ծաւալով և այն մանրամասնութեամբ, որ արժանի է և անհրաժեշտ։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԿՈՂԲԻՑ

Սեպտեմբերի 18-ին

Մօտ ժամանակները լինելու է՝ հասարակութեան տանուտէրի և 3 դատաւորների ընտրութիւնը։ Ընտրութեանը մասնակցելու են մեր շրջանակ հարևան 10 փոքրիկ պարսիկ գիւղերը, որոնք իրանց բնակիչների թւով հաւասար են մեր բնակիչներին և դրա համար ընտրութեան ժամանակ թեկնածուներ են նշանակում իրանց միջից։ Վերոյիշեալ գիւղերը ևս ենթարկվում են տեղումս հաստատվող տանուտէրի իրաւասութեան։

Մեզանում ընտրողական գործը անցեալում չէ եղել գիտակցութեամբ, լրջութեամբ և անաչառութեամբ։ Ժողովուրդը եղել է միշտ անտարբեր, գործ չէ դրել իր սեփական կարծիքը, այլ ենթարկվելով ուժեղների ազդեցութեան, երբեմն առաջնորդվել է բարեկամական զիջումով, երբեմն թայֆայական բնաւորութիւն տալով և, յաճախ խաբվելով ընտրեալների կեղծ խոստումներից՝ չարաչար սխալվել է ընտրութեան գործում։ Եւ սրա հետևանքն եղել է այն, որ երևան են եկել այնպիսի պատահական մարդիկ, որոնք զուրկ են եղել բարեխղճութիւնից, դատավարական ընդունակութիւնից, անաչառութիւնից, և տարիներից ի վեր շահագրգռված լինելով՝ այդպիսի պաշտօններով աշխատել են ճնշել, հարստահարել, կեղեքել, անկուշտ տզրուկի նման ծծել ժողովրդի արիւնը, և այդ այն աստիճան, որ հասարակութիւնը եղել է արիւնաքամ, իսկ իրանք հազարների տէր դառնալով, մրոտած տունը դարձրել են ապարանք։

Անցեալն անցել է։ Ներկայումս հարկաւոր են մեզ բարեխիղճ, անաչառ դատավարութեան ընդունակ մարդիկ՝ համապատասխանելով իրանց ստանձնած պատասխանատու ծանր պաշտօնին։ Վերոյիշեալ պաշտօնների համար պարսիկները արժանաւոր մարդիկ համարեա չունեն. իսկ մեր ունեցածն էլ (հներից) 2—3 մարդուց աւելի չեն։ Կան, շատ կան աչքի ընկնող մարդիկ, որոնց հասարակութիւնը անցեալում հաւատ ընծայելով ընտրել է զանազան պաշտօնների համար, բայց նրանք իրանց անբարեխիղճ վարմունքով խաչ են դրել իրանց գոյութեան վրա։ Սակայն նրանք դարձեալ չեն մտաբերում իրանց անցեալը, չեն խղճահարվում, աշխատում են միամիտ մարդկանց միտքը պղտորել, ձայներ հաւաքել՝ ընտրեալների շարքը մտնել։

Իզուր, շատ իզուր են նրանց գործ դրած աննպատակ միջոցները։ Հասարակութիւնը, աւելի պարզ ժողովուրդը արթնացել է դարաւոր քնից, ճանաչել է իր բարեկամին ու չարակամին—արժանաւորն ու անարժանին։ Մի բան, որ շատ է վրդովեցնում մեր երիտասարդութեան, այդ այն է, որ ժողովուրդը առհասարակ ամեն մի բանում աւելի շուտ է հաւատում տեղիս «աղսախկալ»-ներին, քան երիտասարդութեան։ Մինչև օրս հասարակութեանը չը պարզվեց, որ երիտասարդութիւնը անհամեմատ աւելի բարձր է, քան «աղ սախկալ»ները։ Սրանց մէջ կան այնպիսի անհատներ, որոնք կաշառվում են 2 շիշ գինով, կուրացնելով խիղճը, ոտնատակ տալով արդարութիւնը։ Մենք աչքի ընկնող արժանաւոր ինտելիգենտ երիտասարդ ուժեր ունենք վերոյիշեալ պաշտօնների համար։ Սրա վրա հասարակութեան ուշադրութիւնն եմ հրաւիրում։

Մ. Տէր-Գէորգեան

ՆԱՄԱԿ ԹԷՈԴՈՍԻԱՅԻՑ

Սեպտեմբերի 8-ին

Ամսիս 1-ին հողին յանձնեցինք տեղիս ծխատէր քահանայ հ. Արսէն Մանդակունուն։

Հանգուցեալը բնիկ այնթապցի էր։ 1860 թւականին եկել է Ռուսաստան, նախ Թէոդոսիա և ապա Գրիգորիոպոլիս, որտեղ քսան և հինգ տարի շարունակ ուսուցչական ծանր պաշտօն է վարել։ 1891-ին Մակար կաթողիկոսի հրամանով քահանայ է ձեռնադրվել Թէոդոսիայի հայոց եկեղեցիների վրա։

Հանգուցեալը, անզաւակ լինելով և չափաւոր կեանք վարելով, կարողացել էր թէ քահանայագործութեան և թէ ուսուցչական պաշտօնավարութեան միջոցին 12,000 րուբլի յետ թողնել, որը կտակել է մի մասը Այնթապի հայ հասարակութեան, իսկ միւսը Թէոդոսիայի հայ հասարակութեան այս կերպով։

Բոլոր փողերի տոկոսիքը առ այժմ ստանալու է երիցուհին մինչև իր մահը։ Երիցուհու մահից յետոյ, կտակակատարները պարտաւոր են դրամագլուխը շահեցողութեան տալ մինչև 35,000 րուբլի դառնալը։ Դրամագլուխը 35,000 րուբլի դառնալուց յետոյ՝ 25,000-ը Կ. Պօլսի հայոց պատրիարքի միջոցով պէտք է յանձնել Այնթապի հայ լուսաւորչական հասարակութեան, որը իր միջից ընտրելու է երկու համեստ, առաջադէմ, աղքատ ընտանիքի զաւակներ, որոնք այդ փողի տոկոսով տեղական բարձրագոյն ուսումնարանները վերջացնելուց յետոյ՝ գնալու են արտասահման բարձրագոյն կրթութիւն ստանալու։

Մնացած 10,000 րուբլին նոյն կերպ շահեցողութեան պէտք է տալ, մինչև 15,000 դառնալը։ Փողը 15,000 րուբլի դառնալուց յետոյ՝ պէտք է յանձնել Թէոդոսիայի լուսաւորչական հայ հասարակութեան, որը իր միջից ընտրելու է մի աղքատ, առաջադէմ աշակերտ, որը նախ մի որ և է թեմական դպրանոցում կամ ճեմարանում սովորելուց յետոյ, պէտք է բարձրագոյն ուսում ստանայ։

Արսէն քահանայ Մանդակունու մահով Թէոդոսիան զրկվում է իր միակ հոգևոր հովուից, և այժմ Թէոդոսիան պահանջ ունի մի նոր քահանայի։

Ո՞վ պէտք է լինի Թէոդոսիայի նոր քահանան, ահա մի հարց, որ պէտք է լուրջ կերպով զբաղեցնէ Թէոդոսիայի հայ ազգաբնակութեան առաջաւոր մարդկանց։

Ցաւելով պէտք է ասենք, որ ոչ միայն Թէոդոսիան, այլև ամբողջ Խրիմի թերակղզին մինչև այժմ չէ ունեցել իր կոչման արժանի հոգևոր հայրեր։ Խրիմը, որ աւելի պահանջ ունի լուսաւորված, կրթված, զարգացած քահանաների, որոնք իրանց ժողովրդի մէջ կարողանային վառ պահել սէր դէպի կրօնը, լեզուն, ազգութիւնը, զուրկ է եղել այդ տեսակ քահանաներից։

Կարծում ենք, որ թէօդոսիացիք քնած չեն լինի, և գոնէ այս անգամ, երբ արդէն բոլորքեան զգում են կրթված քահանայի անհրաժեշտութիւնը, ամեն ջանք գործ կը դնեն

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԻՐԼԱՆԴԻԱՆ «ՀՕՄ-ՌՈՒԼ»-ԻՑ ՅԵՏՈՅ ԵՒ ԱԶԳԱՅՆՈՒԹԵԱՆ ԿՌԻՒԸ

II

Իրլանդիան նոր զիջումներ է պահանջում Անգլիայից։ Հին է նրա պահանջը, շատ հին։ Բայց մինչև օրս դեռ նա իր նպատակին չէ հասել։

Տիրող տօրի կուսակցութիւնը թուլանում է։ Անցեալ յօդուածում արդէն ասացինք, որ նա սկսում է կորցնել իր վարկը հասարակութեան, ընտրողների աչքում։

Ով հետևում է լրագրութեան, նա նշմարած կը լինի, որ՝ թէ որ և է պատգամաւորի մահվան դէպքում նշանակված ընտրութիւնների ժամանակ, թէ քաղաքային ու համայնական ընտրութիւններում վիգերը կամաց-կամաց յաղթող են հանդիսանում։

Դրա վրա աւելանում է պրոտեկցիոնիստական վէճի առաջացրած պառակտումը տիրող կուսակցութեան մէջ։

Կուսակցութեան քայքայումը, նրա թուլանալն ու տարրալուծվելն ստիպում է նրա անդամներին աւելի հեռուն մտածել. ստիպում է հաստատուն դաշնակիցներ որոնել պարլամէնտի զանազան կուսակցութիւնների մէջ։

Ագրարական նոր օրէնքը բաւական գրաւել է իրլանդական կուսակցութեան սիրտը։ Ուրեմն՝ ինչո՞ւ չը փորձել աւելի ևս մօտենալ։

Իրլանդական ժողովրդին պարլամէնտում ամենից մօտ ճանաչողներն են լէնդ-լօրդերը, որոնք ապրում են այդ երկրում։ Նրանք գիտեն այդ հալածանքի մէջ քարացած ազգի բոլոր ազգային իղձերը։ Եւ ահա նրանք էլ այժմ մօտենալու ծրագիրներ են պատրաստում։

Մի խումբ լէնդ-լօրդեր, գլուխ ունենալով ագրար-բիլլի գլխաւոր գործիչներից մէկին՝ լօրդ Դեօնրավէնին, մի յատուկ յանձնաժողով են կազմել և մշակել են իրլանդական ազգային ինքնավարութեան մի նոր ծրագիր, որ և հրատարակել են վերջին օրերս։

Այդ ծրագիրն է, որ այսօր ազդել է ամբողջ անգլիական հասարակութիւնը, նրա մամուլը, նրա գործող կուսակցութիւնները։ Կարծիքներն սկսում են բողոքվել։ Անհատներն սկսում են որոշ դիրք բռնել՝ կամ թեր, կամ դէմ։

Դրա համաձայն, Դուբլինում պէտք է հաստատվի մի մարմին, որը պէտք է վարէ մասնաւորապէս Իրլանդիայի կարիքների համար նշանակված ծախսվելիք գումարների գործը։ Դա կոչվելու է Ֆինանսական խորհուրդ։ Դրա անդամների կէսը պէտք է ընտրվի ժողովրդի կողմից, իսկ կէսը պէտք է լինի նշանակովի։

Բացի դրանից Դուբլինում լինելու է մի ընդհանուր իրլանդական ժողով, կազմված իրլանդական լօրդերից և ընտրովի պատգամաւորներից։ Դա հանդիսանում է կարծես անգլիական պարլամէնտի մի ստորաբաժանումը։ Նրա քննութեան առարկան լինելու են միայն Իրլանդիային վերաբերող բոլոր բիլլերի կամ օրինագծերի քննութիւնը։

Այդ է լօրդ Դեօնրավէնի ծրագրի էութիւնը, նրա խոշոր կէտերը։

Դժուար չէ տեսնել, որ դա ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ Գլադստոնի «Հօմ-րուլի» կրճատած ձևը, նրա աղճատումը։

Իրլանդիան ուզում է ազգային ներքին բացարձակ ինքնավարութիւն՝ Անգլիայի հետ դաշնակցական սկզբունքներով, նրան առաջարկում են Հօմ-րուլից էլ աւելի կրճատված, մի ողորմելի վարչութիւն. այն էլ դեռ օրէնսդիր մարմնի անդամների կէս մասը միայն ընտրովի...

Բնականաբար Դեօնրավէնի և նրա խմբակի մշակած ծրագիրը չը բաւականացրեց իրլանդացիներին։ Դժգոհութիւնն առաջվայ պէս աճում է. ազգային լիակատար ինքնավարութեան պրօպագանդը՝ թուլանալու փոխարէն՝ սիրտ է առնում, նոր եռանդի գալիս, որովհետև մի բան այսուհետև արդէն պարզ է. Գլադստոնը կամ նրա առաջադէմ ու ազնիւ տրադիցիաներին հետևող մարդիկ չեն տալիս այդ նոր ծրագիրը, այլ պահպանողականները։ Դա մեծ, շատ մեծ ու բովանդակալից նշան է։ Դա ժամանակի ոգու արտայայտութիւնն է։

Այն ժամանակ, երբ Չէմբէրլէնը և տօրիներից շատերը, նոյն իսկ վիգերից լօրդ Րօզբէրին, իմպերիալիզմ, կենտրօնացում, ձոյլ միութիւն են քարոզում. երբ նրանք ուզում են թագաւորին կայսր հրատարակել և գիծել անվերջ նուաճումների քաղաքականութեանը, ահա ճիշդ այդ ժամանակ մի ուրիշ խումբ պահպանողականներ, թոյլ ու վախկոտ ձայնով հընչեցնում են մի այլ սկզբունք—ապակենտրօնացում, երկրի բաժանումը համաձայն ազգութիւնների սկզբունքի և ազգային լայն աւտօնօմիա՝ դաշնակցական սկզբունքներով։

Եթէ մենք լաւ քննենք քաղաքակիրթ մարդկութեան պատմութեան խոշոր գծերը, կը տեսնենք, որ միշտ պատմութեան անիւն այդ ճանապարհով է ընթացել։

Մի կրկնակի շարժում կարմիր թելի նման անցնում է մարդկային պատմութեան էջերով. մի կողմից կենտրօնացում ընդհանուր, բոլորի շահերը շօշափող վարչական հարցերի, իսկ միւս կողմից ապակենտրօնացում նախ տեղական և ապա ազգային տեսակէտից։

Խաժակ

մի նոր, լաւ, պարտաճանաչ, կրթված քահանայ ունենալու:

Աւելորդ ենք համարում այստեղ մի առ մի յիշատակել, թէ ինչ անելիքներ ունի նոր քահանան, այդ՝ քիչ թէ շատ կրթված, հասկացող մարդը ինքն էլ կարող է տեսնել, հասկանալ: Աւելորդ չենք համարում միայն յիշել, որ հին պատմական Կէֆէն, որ մինչև 45 հատ հայոց եկեղեցիներ է ունեցել, և վերջապէս նոր Թէոդոսիան, որ 40—50 տարի առաջ Խալիպեան ուսումնարան, տպարան, վերածնութեան Թանգարան, գրատուն և հայերէն լեզուով օրագիր է ունեցել, այսօր նոյն Թէոդոսիան խղճալի գրութեան մէջ է գտնվում: Չէ ստացվում ռուսահայոց միակ ամսաթերթ «Մուրճը», չը կան ամենաանհրաժեշտ ընթերցանութեան գրքեր, չը կայ մի խօսքով հասարակական կեանք:

Ուրիշ տեղերում, գոնէ, կիրակի օրերին եկեղեցի են գնում, իրար երես են տեսնում: Թէոդոսիայում այդ էլ չը կայ: Ո՞վ է մեղաւոր, որ Թէոդոսիան այսօր այս տեսակ ցաւալի պատկեր է ներկայացնում: Բացարձակապէս մէկին կամ միւսին մեղադրել չենք կարող, բայց կարծում ենք, որ նոր կրթված, պարտաճանաչ քահանան շատ բան կարող է անել, և ցանկալի է, որ Թէոդոսիան մի եռանդուն, գործունեայ քահանայ ունենայ:

Կարժանանա՞յ Թէոդոսիան այդ բախտին,— այդ էլ յետոյ կը տեսնենք:

Մ. Տարախչեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Թագաւոր Կայսրը Բարձրագոյն բարեհաճել է հրամայել մինչև նոր տնօրէնութիւն ժամանակաւորապէս արգելել ուղտերի արտահանութիւնը դէպի արտասահման Թուրքեստանի զինուորական շրջանից, Սիր-Դարիայի և Ամու-Դարիայի, Ֆէրգանի, Սամարղանդի, Սիմիրեչինսկի և Անդրկասպեան նահանգներից. տարածել այդ տեղերի վրա 1904 թ.ի փետրվար 20 ին հրատարակված Բարձրագոյն Անուանական ուկազի զօրութիւնը՝ կայսրութեան սահմաններից դէպի արտասահման ձիեր արտահանելու ժամանակաւոր արգելման մասին:

—

Անցեալ շաբթին Թիֆլիսի դումայի մի յատուկ մասնաժողովում Ա. Ս. Բաբեանի նախագահութեամբ՝ բացվեցին մրցութեան առաջարկված չորս նախագծերը Կուր գետի վրա նոր շինվելիք Մուխրանեան կամուրջի համար: Նախագծերից մէկը պահանջում է 243,000 ր. ծախք, միւսը՝ 293,000 ր. երրորդը՝ 306,000, իսկ չորրորդը 500,000 ր.: Կայ և մի հինգերորդ նախագիծ Բրեանսկի գործարանի կողմից՝ մրցութիւնից դուրս: Նախագծերը քննելու և մրցանակներ տալու համար, յանձնաժողովն ընտրեց 5 հոգի ժիւրիներ կամ դատաւորներ: Ընդամենը 3 տեսակ պրէմիա կայ—1) 600 ր., 2) 400 ր. և 3) 200 րուբլի:

—

Հոկտեմբերի 3 ին Թիֆլիսի քաղաքագլխի պաշտօնակատար իշխ. Չերքեզովը դումայի բոլոր ձայնաւորներին հրաւիրել էր մասնաւոր խորհրդակցութեան նոր քաղաքագլուխ ընտրելու հարցի առիթով:

—

Կիրակի, հոկտեմբերի 3 ին, երեկոյեան ժամը 5-ի մօտերը Էջմիածնից ժամանեց Վրաստանի և Իմէրէթի թեմի առաջնորդ՝ Գարեգին եպիսկոպոս Սաթունեանը:

—

Մեր ընթերցողներին յայտնի է, որ մտադրութիւն կար Ռաֆայէլ Պատկանեանի անտիպ մնացած աշխատութիւնները և զանազան պարբերական հրատարակութիւնների մէջ տպագրված երկասիրութիւնները լոյս ընծայել առանձին հատորով: Մեզ հաղորդում են, որ տպագրութիւնը արդէն պատրաստ է և գիրքը շուտով կը յանձնվի գրավաճառանոցներին: Դուրս է եկել մի բաւական մեծ գիրք, որ կը կազմէ Պատկանեանի աշխատութիւնների երրորդ հատորը: Անտիպ աշխատութիւնների մէջ նշանաւոր տեղ են բռնել Նախիջևանի բարբառով գրուածները:

—

Պաշտօնական տեղեկութիւնների համաձայն սեպտեմբերի 30-ին Բագւում խոլերայով հիւանդացել են 12 հոգի (6 ռուս, 5 թուրք և 1 հայ). նոյն օրը մեռել են 5 հոգի, որոնցից 3-ը առաջվայ հիւանդներից: Հոկտեմբերի 1-ին հիւանդացել են 13 հոգի (7 ռուս, 4 թուրք, 1 հայ և 1 հրէայ). նոյն օրը մեռել են 6 հոգի, որոնցից 3-ը առաջվայ հիւանդներից:

—

Լրագիրների հաղորդած պաշտօնական տեղեկութիւնների համեմատ, Անդրկասպեան երկրում սեպտեմբերի 20-ից սկսած խոլերայով հիւանդանալու նոր դէպքեր չեն պատահել: Եղած հիւանդներն էլ լաւանում են կամացկամաց:

—

Պատշաճաւոր իշխանութիւնը, ինչպէս լսել է «Нов.» լրագիրը, վճռել է թոյլատրել հոգևորականներին դասախօսութիւններ լսելու ռուսական համալսարաններում: Պետերբուրգի համալսարանում՝ իրաւաբանական և արևելագիտական բաժիններում արդէն երկու քահանայի թոյլատրված է դասախօսութիւններ լսել:

—

Այսօր Բագւում տեղի է ունենալու քաղաքագլխի ընտրութիւն:

—

Սեպտեմբերի 28-ին Նովորոսիյսկ քաղաքում սպանել են թիւրքական փոխ-հիւպատոս Խիւդայ բէյին: «Чер. Поб.» լրագիրը հաղորդում է, որ երիտասարդ հիւպատոսին սպանեցին Մօրսկոյ փողոցում: Մահը առաջացել է ատրճանակի մի գնդակից, որ խփել են նրա աջ քունքին: Դիակը թաթախվել էր սպանվածի արիւնով: Մինչև ոստիկանութեան գալը, փոխ-հիւպատոսն արդէն հոգեվարքի մէջ էր: Լրագիրը չէ յայտնում ոչ սպանութեան պատճառը, ոչ սպանիչի ով լինելը և ոչ էլ նրա ձերբակալված կամ ազատ մնալը:

—

Ստացանք հետևեալ նոր հրատարակութիւնները. 1) «Պատմագիրք Հայոց—հատոր առաջին, գիրք չորրորդ,—Ղազար Փարպեցի», աշխատութեամբ Գ. Տէր-Մկրտչեանի և Ստ. Մալխասեանի, Թիֆլիս, 1904, գինը 1 րուբլի. 2) Սէյլան—«Լէօն Կայսր», հայկական աւանդութիւն, Ալէքսանդրօպօլ, 1904, գինը 20 կոպէկ:

—

Կ. Պօլսեցի Ակնաւոր ամիրայի որդին, Միքայէլ Ակնաւուրեանը՝ 90 տարեկանի մօտ հասակում Կովկասում մեռել է սրանից 2 տարի առաջ: Խնդրվում է տեղեկութիւն ունեցողներից հաղորդել նրա ուր մեռնելը և նրա Կովկասում թողած ժառանգների մասին:

—

Մեզ հաղորդում են, որ շաբաթ, հոկտեմբերի 2 ին, Հալաբարի Արաքսեանի թատրոնում սիրողների մի խումբ խաղաց «Էս էլ քո մօցիքլութին» վօդևիլը և «Մարվող ճրագներ» դրաման: Ներկայացումը միջակ անցաւ: Էլի աչքի է ընկնում այն, որ ներկայացումը սկսվում է նշանակած ժամից ուշ և այն էլ անչափ ուշ: Օրինակ, այդ ներկայացումը սկսվեց ճիշդ 9 ժամին: Մինչդեռ բեմական ներքին կարգապահութեան եղած ժամանակ կարելի է սկսել ժամի ութին: Չէ՞ որ այդ հանգամանքն էլ սառեցնում է ժողովրդին: Ամբողջ օրը յոգնած բանւորը կամ արհեստաւորը ժամը 8-ին մտնում է թատրօն, մի ժամ սպասում ոտի վրա, յօրանջում և քունը տանում է:

—

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ մեզ գրում են. «Վերջին ժամանակներս մեզանում սկսվել է յաճախ կրկնվել փեթակի գողութիւն: Ինչպէս երէկ երեկոյեան, մթնշաղին, մի քանի մարդիկ, մտնում են մի մեղուանոց, ջոկում են մի քանի փեթակներ իրանց մեղրաճանճով ու տանում: Այդ նկատելով ղռնապանը օգնութեան է կանչում իր ընկերներին, մինչ ղռնապանները և ոստիկանութիւնը օգնութեան են հասնում, նրանց յաջողվում է, թողնելով փեթակները, ձորակի մըթութեան մէջ անյայտանալ: Սա առաջին դէպքը չէ, երկրորդն էլ չէ, մի ամիս է պարբերաբար կրկնվում է:»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Մուկդենում կենդանութիւն է տիրում: Մուկդէնից «New York Herald» լրագրին հաղորդում են, որ վերջերս այնտեղ մեծ կենդանութիւն էր նկատվում: Զինուորական գործակալները և թղթակիցները Տէլինից գլխապատառ թափվեցին Մուկդէն, նախազգալով նշանաւոր դէպքերի մօտենալը: Լուրեր էին պտտում, որ գեներալ Կուրոպատկինը, ստանալով նշանաւոր չափով աջակից զօրքեր, որոշեց արշաւել դէպի հարաւ և քաղել բոլոր օգուտները եապօնական զօրքերի թուլացումից: Եապօնացիները, իմանալով այդ բանը, սկսեցին շտապով հասցնել աջակից զօրքեր, որոնց թւում գտնվում էին նոյն իսկ մասեր Պօրտ-Արտուրի պաշարողական բանակից: Վերջին հանգամանքը ցոյց է տալիս դրութեան լրջութիւնը: (Русь)

Մուկդէնի մօտ ճակատամարտը: Մուկդէնից հեռագրում են սեպտեմբերի 28-ին, որ 27 ին վաղ առաւօտից ձախ թևի վրա նորից սկսվեց արտիլէրիական կռիւ. հետզհետէ տաքանալով նա շուտով բռնեց կենտրօնը, իսկ ժամը 10 ին արդէն կռիւը թնդում էր ամբողջ գծի վրա: Յամառաբար պատասխանելով, եապօնացիները դանդաղօրէն հեռանում են դէպի հարաւ: Կէսօրի մօտ, պատրաստելով յարձակումը հինգժամեան կատաղի կռւով, ռուսաց զօրքերը առաջ տարան արշաւումը հոծ շղթաներով: Եապօնացիները սկսեցին նահանջել շտապով թևերի վրա, իսկ կենտրօնում—յամառաբար պաշտպանում էին ամեն մի քայլ: Կենտրօնանալով Եանտայի հանքերի շրջանում, նրանք կատաղի դիմադրութիւն են ցոյց տալիս: Ժամը 4 ին այդ տեղում կռիւը հասաւ սոսկալի սաստկութեան, իսկ յետոյ սկսեց հանդարտվել, աւարտվելով միայն գիշերը: Իբրև հետևանք. երէկվայ համար, ռուսները յետ մղեցին հակառակորդին յաջորդաբար մի քանի երկրորդական առաջաւոր դիրքերից, յետ մղելով նրան դէպի Եանտայի հանքերը, իսկ ծայրի ձախ թևը թէև դեռ դիմանում է, բայց շատ թոյլ, մտադրվելով, անկասկած, հեռանալ գիշերով: Ռուսաց զօրքերը գովասանքից աւելի բարձր են վարվում, օֆիցէրները ստիպված են լինում չափաւորել նրանց ցանկութիւնը—առաջ ընթանալ: Կէսօրից յետոյ եղաւ մի րօպէ, երբ հակառակորդի եանտայեան դիրքերը, կարծես, մազի վրա էին կանգնած. կրակը սկսեց սակաւանալ, բարձրութիւնների վրա ինչ որ իրարանցում եղաւ. կարծում են, որ ռուսաց շրապնելեան կռիւը ոչնչացրեց եապօնացիների թնդանօթների սպասաւորներին: Սակայն այդ երկար չը տևեց, իրարանցումը դադարեց և եապօնացիները սկսեցին նոր եռանդով կռւել: Երկու անգամ նրանք արշաւումն սկսեցին, պատասխանելով մեզ հակա-յարձակումով, բայց հանդիպելով հրացանային և արտիլէրիական փառաւոր կրակին, շտապով և խառնիխուռն հեռացան: Հաղորդում են, որ նրանց կորուստները շատ մեծ են: Այսօր, 28 ին, դեռ առաւօտեան ժամը 7-ն է, իսկ դիրքերից արդէն թնդում են թնդանօթաձգութիւնները: Դրանք ցնցում են երկիրը հզօր, կարծէք հրաբղխային հարուածներով, խուլ արձագանք տալով մանջուրական սարերում: Նրանք ստիպում են և խաղաղ ժողովրդին, և զօրքերին, 60 վերստ տարածութեան վրա, յուզմունքով ականջ դնել այդ հրէշաւոր և չարագուշակ որոտմունքին: (Рус. Вѣд.)

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Խօյ, օգոստոսի 30 ին

Խօյի դաշտի հայութիւնը գլխաւորապէս կենտրօնացած է քաղաքի պարսպից դուրս Թաղեր կոչված արուարձաններում, և Սէյդավար ու Շորավ կոչված գիւղերում. (վերջինս նոր է կազմվում. բնակիչները Շարաֆ բէկի աւերած Վառ գիւղի հայերն են): Այս երեք հայաշատ կենտրօններն էլ ունեն իրանց դըպրոցները: Թաղերի դպրոցի բաւական յամար շինութիւնը դեռ ևս պակասութիւններ ունի, ծախսի մի մասը հոգացել են Աֆրիկեանները: Ցաւալի է, որ այս տեղի 120 տունը հազիւ 30 աշակերտ են հանում. աղջիկների մասին խօսելն էլ աւելորդ է: Անհրաժեշտ կարիք կայ մի ուսուցիչ և մի ուսուցչուհի ունենալու, բայց տեղացիները աղքատ են և չեն կարողանում հոգալ նրանց ամսականը: Խօյեցիների կողմից դիմում ենք Թաւրիզի Հայուհեաց ընկերութեանը, որ իրանց ամբողջ ուշքը Ուրմիից մի քիչ դէպի Խօյ էլ դարձնեն: Այս մասին գրաւոր դիմումներ եղել են, բայց անհետևանք են մնացել:

Սէյդավար գիւղը՝ մօտ 90 տուն, հազիւ է կարողանում մի ուսուցիչ պահել: Իսկ Շորավը՝ մօտ 30 տուն, ինչ խօսք որ բոլորովին անկարող է:

Սեպտեմբերն ենք անցնում, բայց այս երեքից դեռ ոչ մէկն էլ ուսուցիչ չունի:

Թաղեցիները զուրկ են քահանայից. տարին հազիւ երկու անգամ են եկեղեցու երեսը տեսնում. այդ պատճառով ժողովուրդը սիրով է գնում այս ու այն բողոքականի քարոզները լսելու: Երիտասարդութիւն չը կայ, կայ մի ընթերցարան «Ս. Նազարեանց» անունով. իսկ յաճախորդ—Աստուած տայ:

Գերմանական արևելեան միսիօնարական ընկերութեան պահած որբանոցը այժմ, պէտք է ասել, սկսել է դէպի վատը գնալ: Առաջվայ կառավարիչների՝ Բէրկմանի և Էնգելմանի օրով, երկսեռ որբերի դրութիւնը շատ աւելի լաւ է եղել: Ներկայ կառավարչուհին է օրիորդ Պառնակը:

Մինչև այսօր որբերից մեռել են 18 հոգի. աղջիկներից մարդու է տրված 13 հոգի: Մեծ որբերը արհեստանոցում սեղանագործ են, տեսանք նրանց ձեռքի շինած մի քանի կարասիները. նուրբ շինվածներ էին: Վարպետը մի երիտասարդ գերմանացի է:

Ման գալով որբանոցի բաժանմունքները, մարդ մնում է զարմացած. այնքան փող է ծախսվել և շինվել է մի անպէտք շինութիւնների խառն ի խուռն հաւաքածու, որոնց մէջ տեղաւորվում են 70-ից աւելի որբեր: Սրանց ծառայութիւններ էլ են անում: Սնունդը անբաւարար, նոյն իսկ վատ է. քնում են առաստաղին կպած «թառամների» վրա, առանց մահճակալի. այդ «թառամները» դեռ նոր են ուզում մի քիչ շատացնել:

Երկարում վերջացրել էի, երբ հրաւէր ստացայ քարոզի գնալու, բաւական բազմութիւն էր հաւաքված: Ամեն կիրակի պարբերաբար լինում է այս քարոզը: Ասորի շամաշան (տիրացու) վարժ խօսում էր հայերէն, նա պատմում և բացատրում էր ս. գրքից զանազան կտորներ: Նրա սովորեցրած մի քանի երգերը մէջ մէջ երգում էին ունկնդիրները—բոլորն էլ տեղացի հայերից:

Մի որ և է ասորի քարոզիչ ինչպէս է կարողանում ամեն կիրակի այսքան բազմութիւն խմբել իր շուրջը,—այս է զարմանալին: Շատ պարզ է, որ անմատչելի էր այդ քարոզը բոլորին էլ. պատճառը ուրիշ տեղ պէտք է փնտռել: Ժողովուրդը, ամբողջ տարին անցնում է, մի համախմբում չէ տեսնում, ոչ էլ երգեցողութիւն լսում:

Ահա թէ ինչու նա սիրով է հաւաքվում ասորու շուրջը:

Գ.

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Ֆրանսիա: Ներկայումս Տուլօնում հաւաքված արմատականների և արմատական-սօցիալիստների համաժողովը, ի միջի այլոց, որոշել է շնորհաւորել Կօմբի վարչութիւնը նրա միւս պետութիւնների հետ կապած դաշնագիրների առիթով: Համաժողովը որոշել է առաջարկել Կօմբին ջանալ կազմել միջնորդ դատարան: Միայն համաժողովն առաջարկում է մինիստր-նախագահին կապվելիք բոլոր դաշնագրերն առաջարկել պարլամենտի քննութեանը:

—Ռէննում Դրէյֆուսի գործի քննութեան ժամանակ չորս օֆիցեր—Դոտրիշը, Ռօլլէնը, Ֆրանսուան և Մարէշալը զինուորական մինիստրութեան միջոցներից գործադրել էին 25,000 ֆրանկ վկաներ կաշառելու համար Դրէյֆուսի դէմ, որոնց մէջ էր և տիրահռչակ Չերնուսկին: Իսկ այդ փչացրած գումարի հետքը ծածկելու համար, նրանք դիմել էին հաշւեմատեանները կեղծելու միջոցին: Այժմ այդ գործը բացվել է և, իհարկէ, պէտք էր դրանց պատասխանատուութեան ենթարկել, բայց արդէն Դրէյֆուսի գործը և նրա հետ կապ ունեցող բոլոր գործերը ենթարկվեցին ներման: Այդ գործը բաց է արել կապիտան Կասսէլը, որ նշանակված էր քննիչ Դրէյֆուսի գործը նորից վերաքննելու խնդրի առիթով:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

1 հոկտեմբերի

ՏՕԿԻՕ, 1 հոկտեմբերի: (Րէյտէր): Անցեալ գիշեր ուղարկած պաշտօնական զեկուցումը հաղորդում է կռիւների մէջ ունեցած աջողութիւնների մասին: Աջ բանակի աջ զօրասիւնը իր դէմ ունէր ռուսական նշանաւոր ոյժեր Խաօսենլինի մօտ, բայց, ժանդակ զօրքը հասնելուց յետոյ, եապօնացիները կարողացան աւելի աջողութեամբ գործել: Աջ բանակի կենտրօնի զօրասիւնը ներկայումս յարձակում է գործում ռուսական զօրեղ զօրաբաժնի վրա, իսկ ձախ բանակի աջ թևը կատաղի կռւից յետոյ գրաւեց Շաօտակիից դէպի հիւսիս գտնվող բարձունքը, որը ռուսական դիրքի բանալին է համարվում: Կենտրօնական բանակի կատարած շարժումը աջողութեամբ շարունակվում է: Կենտրօնը գրաւեց Խուչիակուչիազիից և Մանչիաֆուից դէպի հիւսիս գտնվող բարձունքները: Ձախ բանակի կենտրօնում զօրասիւնը յարձակում է գործում Շապէխուի վրա: Ձախ բանակի աջ զօրասիւնը յարձակումն է գործում Խուանխուատէնի վրա: Արևի մայր մտնելուց յետոյ, ձախ զօրասիւնի աջ թևի մասը յարձակում գործեց Լիխուչինպօի վրա, իսկ միւսը գրաւեց Վանչիագուացզի: Ձախ բանակի ձախ զօրասիւնը գրաւեց Խէյլեանպիում—Ֆուչեատեան: Մեր օժանդակ զօրքերը անդադար գալիս են դէպի Եանտայ:

ՏՕԿԻՕ, 1 հոկտեմբերի: (Րէյտէր): Օյամա

հեռագրեց մանրամասնութիւններ սեպտեմբերի 29-ի և 30-ի ճակատամարտերի մասին։ Յետ են մղված Բէնսիխուի ուղղութեամբ ռուսների կատարած յարձակումները սեպտեմբերի 29-ին. կէսօրից յետոյ 5 ժամին ռուսները ցոյց տուին յետ նահանջման առաջին նշանները։ Եապօնական զօրքերը սկսեցին յարձակում այդ ուղղութեամբ։ Սեպտեմբերի 30-ին վաղ առաւօտեան հեծելազօրքի մի մեծ զօրաբաժին պրինց Կանինի հրամանատարութեամբ շրջապատում է հակառակորդի ձախ թևի վերջապահ մասը, նշանաւոր կերպով դիւրացնելով եապօնացիների շարժումը։ Աջ բանակի աջ զօրասիւնը ներկայումս յարձակումն է գործում ռուսների վրա Խաօսենլինի մօտ։ Այդ բանակի կենտրոնական զօրասիւնը գրաւեց բարձունքներ Լիէնխուանչանի շրջականերում։ Այդ բանակի ձախ զօրասիւնի աջ թևը յարձակումն է գործում թշնամու մնացած ուժերի վրա Զաօմակուից դէպի հիւսիս գտնվող բարձունքների վրա։ Աջ բանակի յարձակողական շարժումը ցանկալի աջողութեամբ չէ կատարվում տոպօգրաֆիական դժուարութիւնների պատճառով։ Կենտրոնական բանակի աջ զօրասիւնը 10 ժամին սկսեց յարձակումն Շուչիակուչիացզիից դէպի հիւսիս գտնվող բարձունքների վրա։ Ժամը 2-ին ռուսական արտիլերիան սկսեց յետ նահանջել։ Ձախ բանակի աջ զօրասիւնը գրաւեց Գանչապու։ Այդ զօրասիւնը յարձակումն է գործում ռուսական դիվիզիայի վրա Խուանշատեանի մօտ։ Պատերազմի ընթացքը անյայտ է։ Ռուսական արտիլերիայի մի քանի բատարէաներ Չէնխունտեանի մօտ դիմադրութիւն են ցոյց տալիս։ Ձախ գագաթի աջ թևը յարձակումն է գործում ռուսների վրա Խունինգպօի մօտ։ Օժանդակ զօրքեր անընդհատ հասնում են Եանտայ։

ՉԻՖՈՒ, 2 հոկտեմբերի։ (Րէյտէր)։ Մի եապօնացի, խօսակցելով զինուորական իշխանութիւնների հետ Նիւ-Չժուանում, յայտնում է, որ եապօնացիները յոյս ունեն աւարտել պատերազմը Տելինի մօտ, ուր սպասվում է մեծ ճակատամարտ։ Եապօնացիները կարծում են, որ լուրջ դիմադրութեան չեն հանդիպի Մուկդէնի մօտ։

ԽԱՐԲԻՆ։ (Սեփ. թղթակցից)։ Լուրերի համեմատ, հոկտեմբերի 1-ի կռիւը շատ յամառ էր։ Կռւի ամբողջ ծանրութիւնն ընկել էր 17-դ կորպուսի վրա, որը, շնորհիւ 6-դ կորպուսի իր ժամանակին հասցրած օժանդակութեան, պահեց բոլոր գրաւած դիրքերը։ Մեր զօրքերը յետ մղեցին վեց յարձակումներ։ Հակառակորդի արտիլերիան երեք անգամ ստիպված էր դադարեցնել կրակը։ Մեր կորուստները երևի նշանաւոր են։ Հոկտեմբերի 1-ին երեկոյեան եկան վիրաւորները։ Կռիւը շարունակվում է։—Լուր է պտտում, որ եապօնական զօրքը լուրջ պարտութիւններ է կրում։ Հասաւ դօնեան կազակների առաջին էշելօնը։

ՄՕՍԿՎԱ։ Պատերազմից եկած արտիլերիական պօրուչիկ Շչէրբօվիչ-Վէչօր պատմում է, որ եապօնացիները, պատրաստվելով պատերազմի, մանջուրական գիւղերից շատերի մէջ թագցրել են ռազմամթերքների պահեստներ, որոնք քանի անգամ գտնվել են ուտեստի պաշարներ որոնող կազակների ձեռքով։ Նա ականատես է եղել գեներալ Կելլէրի մահվան. 15 րոպէ առաջ նա գինւոր ուղարկեց նախազգուշացնելու, որ եապօնացիները իրան նկատի են առել։ Մեռնելով Կելլէր միայն մի խօսք արտասանեց. «Հաղորդեցէք»... Եանզելինեան լեռնանցքի վրա կորուստները այնքան մեծ էին, որ մի թնդանօթի մօտ մնացին միայն չորս մարդ, իսկ միւսի մօտ մէկ վիրաւորված շտաբս-կապիտան Կօստրօվ։ Մօսկվա ժամանած Շչէրբօվիչ-Վէչօրի կինը գթութեան քոյր էր. նա պատմում էր, որ իրանց մօտ հիւանդանոցում բժշկվում էր մի զինւոր, որին եապօնացիները տանջել էին, խէնչալները դնելով կաշուի տակ. գլխի վրա ճեղքուածքներ էին արել սաղի նման։

ԴՐԵԶԴԷՆ։ Վիլհէլմ կայսրը հեռագիր ուղարկեց նոր թագաւորին, ցաւակցութիւն յայտնելով թագաւորի մահվան առիթով, ասելով, որ նա մեծ ժամանակի վերջին մասնակցողներից մէկն էր, երբ հայրենիքի միութեան հաւատարիմ գործակից էր։

3 հոկտեմբերի

ՏՕԿԻՕ, 2 հոկտեմբերի։ (Րէյտէր)։ Օկուն զեկուցանում է, որ սեպտեմբերի 27-ին, 28-ին և 29-ին օֆիցէրների կորուստները կազմում էին 4 սպանված, 31 վիրաւորված և 2 անյայտ կորած։ Օյաման իր զեկուցման մէջ հաշւում է ռուսների կորուստները սպանված և վիրաւորված՝ 30,000 մարդ։ Կռիւը դեռ շարունակվում է, բայց ռուսները յետ են նահանջում։

ԼՕՆԴՕՆ, (Րէյտէր)։ Օկուի զօրաբաժնի գլխաւոր բանակից հաղորդում են, առանց ամսաթիւը յիշելու, Ցուզանի վրայով, որ ստացված դիվիզիական մանրամասն զեկուցումները ձախ բանակի երէկվայ յաղթութեանը աւելի էլ մեծ նշանակութիւն են տալիս։ Երբ ռուսները սկսեցին յետ նահանջել, եապօնացիները խլեցին 24 թնդանօթ և շատ զէնք։ Ռուսները հակա-յարձակումների ժամանակ ծանր կորուստներ կրեցին։ Եապօնական կորուստները աւելի պակաս նշանաւոր են։—Եապօնական միսիան հաղորդում է Օյամայի զեկուցումը հոկտեմբերի 1-ի կռւի վերաբերմամբ. մի զօրասիւն պրինց Կանինօի հրամանատարութեամբ պատերազմում է Տայյզիխէի ձախ ափի վրա 7 մղոն դէպի արևելք Բէնզիխուից։ Թէ առանձին յարձակումները, և թէ եապօնացիների արշաւումը ամբողջ ճակատի վրա աջողութեամբ է կատարվում։ Ձախ բանակը խլեց էլի 10 թնդանօթ։

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ։ (Րէյտէր)։ Պետերբուրգի ամէրիկական դեսպանը, որը Պարիզից գնացել է Նիւ-Եօրկ, հետաքրքիր տեղեկութիւններ հաղորդեց գործերի ընդհանուր դրութեան վերաբերմամբ Ռուսաստանում և մատնացոյց արեց այն կատարեալ հանգստութեան վրա, որ տիրում է Ռուսաստանում, չը նայելով պատերազմին, մանաւանդ Պետերբուրգում, ժողովրդի կատարեալ հաւատը դէպի կառավարութիւնը և նրա հաւատարմութիւնը Ցարին։ Պատերազմը քիչ է ազդում երկրի տնտեսական դրութեան վրա։ Ռուսական ֆինանսները, նրա խօսքով, կարող են բաւարարութիւն տալ բոլոր ներկայ և ապագայ պահանջներին։ Դեսպանը յայտնեց, որ ռուս-ամէրիկական յարաբերութիւնները վերին աստիճան գոհացուցիչ են։

ՉԻՖՈՒ։ (Րէյտէր)։ Պօրտ-Արտուրը ենթարկվում էր երկարատև ռմբակոծութեան, որին հետևում էին յարձակումներ ցամաքից, որոնք չէին դադարում ցերեկվայ 2 ժամից սեպտեմբերի 29-ին, մինչև 4 ժամը սեպտեմբերի 30-ի, երբ ուղարկվեց ներկայ հեռագիրը։

ՊԻԼՆԻՑ։ Հանգուցեալ թագաւորի մարմնի փոխադրումը Դրեզդէն կը կայանայ հոկտեմբերի 4-ին, իսկ թաղումը հոկտեմբերի 6-ին։

3 հոկտեմբերի

ՄՕՍԿՎԱ, 2 հոկտեմբերի։ Բերված է II արևելեան-սիբիրեան գնդի հրամանատար գնդապետ Օզերսկու մարմինը. նա մեռել է Լեաօեանի մօտ ստացած վէրքերից։ Վաղը սամօգիտեան գունդը, որի մէջ հանգուցեալը ծառայել է, հանդիսաւոր կերպով կը թաղէ նրան։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Դաշնադիր պետութիւնների դեսպաններն առաջարկեցին մեծ վէզիրին որոշել մակեդօնական ժանդարմէրիայի մէջ նոր մտած օֆիցէրների գործունէութեան շրջանը։ Մեծ վէզիրն այդ առաջարկին վերաբերվում է խուսափողական ձևով այն պատճառով, որ սուլթանը պնդում է, թէ կարիք չը կայ օֆիցէրների թիւն աւելացնել։

ԼՕԴԶ, 3 հոկտեմբերի։ Կրավիցի մանրանում հրդեհ բռնկվեց։ Վնասը մեծ է։ Կայքը ապահովագրված է։

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ։ Կօլօրադօում տեղի ունեցաւ ճեպընթաց գնացքի ընդհարում ապրանքատար գնացքի հետ։ Ասում են, որ սպանված են 16 և վիրաւորված 20 հոգի։

ՍՕՖԻԱ, 2 հոկտեմբերի։ Այստեղի լաւատեղեակ շրջանները պնդում են, որ սերբիական թագաւոր Պետրը կը գայ այստեղ հոկտեմբերի 15-ին, ազգային ժողովի բացման օրը և ժողովը կը պատւէ իր ներկայութեամբ։—Կ. Պօլսից ստացված տեղեկութիւնների համաձայն, Բ. Դուռը համաձայնվել է Ադրիանապօլսի վիլայէթի գաղթականներին թողնել հայրենիք վերադառնալ մի յատուկ յանձնաժողովի վերահսկողութեան տակ։

ՎԻԷՆՆԱ։ Բելգրադից եկած տեղեկութիւնների համեմատ՝ Պետր թագաւորը վերջնականապէս վճռել է ճամբորդել Բօլգարիայում։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Մանջուրական I բանակի հրամանատար գեներալ-ադիւտանտ Կուրօպատկինի ամենահպատակ հեռագիրը 1904 թւի հոկտեմբերի 2-ից. «Հոկտեմբերի լոյս 1-ի գիշերը եապօնացիները մեծ ուժով յարձակվեցին այն կորպուսի վրա, որ կետեղված էր Շախէ գետի ափին Մանդարինեան Մեծ ճանապարհի վրա։ Մի քանի յարձակումները յետ մղվեցին, բայց եապօնացիների վերջին յարձակումը աջողութեամբ պսակվեց և այդ կորպուսի կենտրոնը պատռեցին։ Նոյն ժամանակ կռիւը բորբոքվեց դրացի զօրաբաժնի աջ թևի վրա։ Մեր ամբողջ դիրքի կենտրոնը պատռվելու հնարը եապօնացիների կողմից՝ սպառնում էր դրացի մասերին և կարող էր նրանց ստիպել յետ քաշվելու։ Մեծ Մանդարինեան ճանապարհի վրա եղած զօրամասերին օգնելու համար արագ ուղարկվեցին մի քանի բատալիօն, որոնց գործակցութեամբ զօրքերն սկսեցին առաջ ընթանալ և կատաղի կռւից յետոյ մեզ աջողվեց նորից գրաւել Շախէպուն և եապօնացիներին 2 վերստ այդ գիւղից այն կողմ քշել։ Մեր աջ թևի վրա մի ժամանակ դրութիւնը սաստիկ վտանգաւոր էր։ Մեր զօրքերի վրա գրոհ էին տուել ճակատի կողմից և շրջել էին աջ թևի թիկնակողմը։ Այդ մասի հրամանատարը առաջ քշեց ետևում եղած զօրամասերը և իր կարգին յարձակում գործեց եապօնացիների վրա թևի կողմից։ Մենք գրաւեցինք մի քանի գիւղեր, և աջ թևը պահպանեց իր դիրքերը Շախէ գետի գծի վրա։ Մեր զօրքերի կենտրոնի դիրքերը բաւական առաջ մղվեցին՝ համեմատելով միւս մասերի ընդհանուր դիրքերի հետ. այդ պատճառով արդէն առաջուց ընտրվել էին և ամրացվել էին աջ թևի գծի դիրքերը։ Զօրքերը կատաղի կռւից յետոյ յետ քաշվեցին այդ դիրքերի վրա։ Զօրքերը կռւում են արդէն 4-դ օրն է։ Շատ գնդեր չեն քնել 3 օր, այսու ամենայնիւ լիապէս յոյս ունեմ նրանց ընդունակութեան վրա կռիւը շարունակելու վերաբերութեամբ։ Եապօնական կորուստները պէտք է որ շատ մեծ լինեն։ Վերոգրեալի մասին ամենահպատակօրէն զեկուցանում եմ Ձերդ Կայսրական Մեծութեան»։—Հոկտեմբերի 2-ից. «Հոկտեմբերի լոյս 2-ի գիշերը խաղաղ անցաւ։ Մինչև առաւօտեան ժամը 9-ը բաւական պարզ նըկատելի էր թշնամու զօրասիւների շարժումը դէպի մեր դիրքերը Մանդարինեան Մեծ ճանապարհի վրա։ Մեր բատարէաները նրանց վրա կրակ արին։ Ձախ թևի հրամանատարից զեկուցում է ստացվել, որ այնտեղ թշնամին շատ ուժեղանում է, ինչպէս այդ եկաւ Լեաօեանի մօտ։ Երէկ ահագին քանակութեամբ թնդանօթային որոտների պատճառով զօրեղ անձրև տեղաց և ուրատ եղաւ։ Ճանապարհները փչացան, գետերում և գետակներում ջրերը վարարվել են։ Բոլոր զօրքերի համար ընդհանուր հրամանը մնացել է նոյնը. ցոյց տալ ամենայամառ դիմադրութիւն։ Այս րոպէիս զեկուցում ստացվեց, որ եապօնական մեծ ուժեր անց են կենում երկաթուղին արևմուտքից դէպի արևելք։ Վերոգրեալի մասին ամենահպատակօրէն զեկուցանում եմ Ձերդ Կայսերական Մեծութեան։»

3 հոկտեմբերի

ՄՈՒԿԴԷՆ, 3 հոկտեմբերի։ (Րէյտէր)։ Հոկտեմբերի 2-ին լռութեան մի վայրկեան կար, բայց այսօր կռիւը շարունակվում էր ռուսական բանակի աջ թևի վրա 16 կիլօմէտր Մուկդէնից դէպի հարաւ-արևմուտք։ Ներկայումս կարելի է վստահութեամբ ասել, որ ռուսական բանակը չի թոյլ տայ իրան շրջապատելու։ Այժմեան կռիւները աւելի լուրջ են, քան թէ Լեաօեանի մօտ։ Այսօր ռուսները յարձակում են գործում եապօնացիների աջ թևի վրա։

Կ. ՊՕԼԻՍ, հոկտեմբերի 3-ին։ Թիւրքաց լրագիրները յայտնում են իրադէի հրատարակութեան մասին, որով հրամայվում է յանձնաժողով ուղարկել ներկայ լինելու Բաղդադի երկաթուղու Կօնիա-Էրէգլի գծի առաջին մասի սկզբնական յանձնման ժամանակ։

ԵԱՍՍԻ։ Արքայական ընտանիքը Ռուսաստանի և Աւստրիայի պատւիրակների հետ ներկայ էր ս. Նիկօլայ եկեղեցու օծման ժամանակ։ Նախաճաշի ժամանակ թագաւորը կենաց առաջարկեց. «Խմում եմ Նորին Մեծութիւն համայն Ռուսաստանի Կայսրի և Նորին մեծութիւն աւստրիական կայսրի կենացը»։

ՄՕՍԿՎԱ, 3 հոկտեմբերի։ Հեռաւոր Արևելքից Մօսկվա եկաւ մեր հիւպատոս Վ. Ֆ. Գրօսսէ։ Նա պատմում է, որ երբ ռուսները մաքրեցին Ինկօու, եապօնացիները մտան քաղաքը հինգ ժամից յետոյ և իրանց զապված էին պահում։ Նրանք խորհրդակցութիւն կազմեցին հիւպատոսներից՝ քաղաքի ընդհանուր դրութիւնը պարզելու նպատակով և նիստի հրաւիրեցին Գրօսէին, բայց նա հրաժարվեց։ Նախ և առաջ եապօնացիները ռուսական դրօշակը փոխեցին իրանց մաքսատան վրա։ Մաքսատունը բերում էր մինչև մէկ միլիօն ռուբլի։ Եապօնական զինուորական իշխանութիւնը կարգադրեց, որ Գրօսսէի բացը չը մտնի ոչ մի եապօնացի։ Օտար հիւպատոսները բարեկամաբար դիմաւորեցին եապօնացիներին։ Միացեալ-Նահանգների ներկայացուցիչը իրան սառն էր պահում։ Ճիշդ չէ լրագրական այն տեղեկութիւնը, որ իբր թէ չինացիները ճաշ են սարքել եապօնական օֆիցէրների համար։ Գրօսսէ անցաւ Պէկինի վրայով դէպի Մուկդէն և գտնվում էր փոխարքայի տրամադրութեան տակ։

ՉԷԼԻԱԲԻՆՍԿ։ Դժուար դրութիւնը, որի մէջ ընկաւ Զաբայկալը, բեռների հասցնելը դադարեցնելու շնորհիւ, ստեղծեց մի շարք սպեկուլիացիաներ, այն է բեռներ ուղարկելու համար գլխաւոր շտաբի վկայականների առևտուրը։

4 հոկտեմբերի

ՏՕԿԻՕ, 3 հոկտեմբերի. (Րէյտէրի գործակ.)։ Գեներալ-ադիւտանտ Կուրօպատկինը բաժանեց բանակը երեք զօրասիւնի՝ կենտրոնական աջ և ձախ։ Կենտրոնականը բաղկացած է առաջին, չորրորդ և հինգերորդ կորպուսներից գեներալ Սօլօվիեվի հրամանատարութեան տակ և շարժվեց դէպի Խուանշանկու և Լինխուանշան։ Ձախ զօրասիւնը՝ բաղկացած երկու կորպուսից բարօն Շտակելբերգի հրամանատարութեան տակ՝ շարժվեց եապօնական աջ բանակի դէմ։ Աջ զօրասիւնը երեք կորպուսից բաղկացած գեներալ Լինևիչի հրամանատարութեան տակ շրջանադարձ շարժումով առաջացաւ հարաւ արևելքից դէպի Լեաօեան սպառնալով եապօնացիների նահանջի ճանապարհին։ Գեներալ Միշչենկօն գտնվում է Լինևիչի աջ թևում։ Կենտրոնական զօրասիւնը բաժանված է այսպէս—առաջին և չորրորդ կորպուսները երկու թևերն են կազմում, իսկ կենտրոնը՝ վերջապահ գունդը։

ՄՈՒԿԴԷՆ, 2 հոկտեմբերի։ (Րէյտէր)։ «Րէյտէրի գործակալութեան» թղթակիցը ռուսական կենտրոնական բանակում հեռագրում է, որ վեց օր տևող կռւից յետոյ ռուսական բանակը հեռացաւ հոկտեմբերի 1-ին դէպի Շախէ գետը և գրաւում է դիրք հիւսիսային ափի վրա։ Ռուսները սեպտեմբերի 27-ին անցան Շախէ գետը և առաջ գնացին դէպի Խամատուն։ Խամատունի մօտ տեղի ունեցած ճակատամարտում ռուսները գերիներ վերցրին։ Ռուսները հետամուտ էին լինում յետ նահանջող թշնամուն և գրաւեցին դիրքեր, որտեղից արտիլերիական կրակը սկսեց ռմբակոծել եապօնացիներին։ Ռուսները արշաւում էին դանդաղ։ Գիշերվայ ընթացքում, եապօնացիները փոխեցին դիրքը և լուսաբացին բաց արին թեւային կրակ ռուսական խրամատների վրա, շրապնելեան սարսափելի կրակով հարուածելով հետևակ զօրքը։ Այն ժամանակ եապօնացիները սկսեցին իրանց հերթին յարձակում գործել։ Ռուսները յամառութեամբ պաշտպանում էին դիրքերը, Եապօնացիները վաղ առաւօտից գործողութիւններ սկսեցին մեր ձախ թևի դէմ։ Նրանց աջողվեց մի քանի ռումբեր արձակել այն ճանապարհի և գիւղի ուղղութեամբ, ուր կենտրոնացած էին սայլախմբերը և պահեստի զօրքերը։ Ռմբակոծութիւնը քիչ վնաս պատճառեց։ Ձախ թևի պաշտպանութեան համար ռուսները մի քանի թնդանօթներ դրեցին։ Ռուսների հեռանալու պատճառով, եապօնացիները կարողացան գրաւել բլուրները և բարձր լեռնակատարը։ Լեռնակատարից եապօնացիները սկսեցին ռմբակոծել այն ձորը, որով ռուսները արշաւում էին նախընթաց օրը։ Դաշտի վրա գետեղված եապօնական հետևակ զօրքը ըստ երևոյթին մեծ կորուստներ կրեց ռուսական արտիլերիայի կրակից։ Սեպտեմբերի 29-ին լուսաբացին հակառակորդների բռնած տեղերի մէջ քիչ փոփոխութիւն եղաւ, բացի եապօնացիների ունեցած մի փոքր աջողութիւնից։ Ռուսական ձախ թևի մօտ այդ օրը տեղի ունեցաւ ամենամեծ արտիլերիական կռիւ։ Բատարէաները բոլոր բարձրունքներից միմեանց վրա անթիւ ռումբեր էին արձակում։ Մի և նոյն ժամանակ գունդ գնդերի ետևից թափվում էին դաշտը, ուր նրանց կոխտում և ոչնչացնում էին։ Գիշերը սարսափելի փոթորիկ սկսվեց. անձրևը հեղեղեց դաշտը։ Գիշերը եապօնական զօրաբաժինը յարձակվեց ռուսական հետևակ զօրքի վրա։ Տեղի ունեցաւ ձեռնամարտ։ Եապօնացիները յետ մղվեցին։ Ռուսները յուսահատաբար կռւում էին, բայց դանդաղութեամբ յետ էին քաշվում, որովհետև եապօնացիները շարունակում էին սպառնալ ռուսական ձախ թևին։ Երեկոյեան եապօնացիները կրակ բացին բոլոր թնդանօթներից։ Հոկտեմբերի 1-ին ռուսները մօտեցան Շախէին։ Գիշերվայ ընթացքում անցկացրվեց սայլախումբը։ Ետևում շարունակվում էր կռիւը և տևեց ամբողջ օրը հոկտեմբերի 1-ի։ Ռուսների գլխաւոր ուժերը տարվեցին Շախէից այն կողմը և պաշտպանում էին բանակի յետ նահանջումը։ Հոկտեմբերի 2-ին Մուկդէնում պարզապէս լսվում էր թնդանօթաձգութիւնը։

Ամբողջ ռուսաց բանակը կենտրոնանում է, պաշտպանելով յամառութեամբ հողի իւրաքանչիւր ոտքը: Ստացվում է այնպիսի տպաւորութիւն, որ կտրված լինելու վտանգը ռուսաց բանակի որ և է մասի համար գոյութիւն չունի:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Հեռագիրներ գեներալ-լէյտէնանտ Սախարովից գլխաւոր շտաբին.—1904 թւի հոկտեմբերի 2-ից. «Հոկտեմբերի 2-ին, կէսօրից յետոյ, ճապօնացիները ամենից աւելի եռանդով գործում էին մեր բանակի զետեղման աջ թևի դէմ: Մեր փորձերը առաջ անցնել և վերցնել Լինշինպու գիւղը—աջողութիւն չունեցան: Զօրքերը կենտրոնում չենթարկվեցին յարձակման, այլ ենթարկվեցին միայն թնդանօթային կրակի: Ընդհանուր առմամբ, օրը համեմատաբար աւելի թեթև անցաւ և այսօրվայ կորուստները ըստ երևոյթին չը պէտք է մեծ լինեն»: 2) Հոկտեմբերի 3-ից. «Հոկտեմբերի 3-ի գիշերը ճապօնացիները յարձակումն գործեցին կենտրոնում զետեղված մեր երկու գնդերի վրա այսպէս անուանված «Ծառով լեռնակատարի» գլխին, որ գտնվում է Կանչինցզա գիւղից դէպի հիւսիս-արևելք և ստիպեցին այդ գնդերին յետ քաշվել և անցնել Շախէ գետը, որ հոսում է «Ծառով լեռնակատարից» ոչ հեռու: Օգնութիւն ստանալով պահեստի զօրաբաժիններից՝ մեր զօրքերը, երկարատև թնդանօթային նախապատրաստութիւնից յետոյ, յարձակվեցին այդ լեռնակատարի վրա և յամառ ձեռնամարտից յետոյ՝ տիրեցին նրան և քշեցին ճապօնացիներին լեռնակատարից հեռու: Զօրքի տեղաւորման աջ թևի վրա տեղի էր ունենում չափազանց տաք թնդանօթային կռիւ. կէսօրից յետոյ ճապօնական հրետանիները ռմբակոծում էին մեր դիրքերը շեղաձիգ կրակով: 3) Հոկտեմբերի 4-ից. «Հոկտեմբերի 4 ի գիշերը խաղաղ անցաւ: Երէկ «Ծառով լեռնակատարի» վրա գործած յարձակման ժամանակ՝ հակառակորդը գրաւել էր մի ուժեղ դիրք, որ շտապով և վարպետութեամբ ամրացրած էր: Հակառակորդի ուժերը ճշտութեամբ չեն որոշված, բայց նայելով կռուի յամառութեանը՝ նրանք պէտք է նշանաւոր լինեն: Թնդանօթային շատ աջող նախապատրաստութիւնից յետոյ՝ մեր զօրքերը յարձակումն գործեցին և գրաւեցին հակառակորդի բոլոր դիրքերը. հալածելով նրան՝ մեր զօրքերը երկու վերստի չափ առաջ գնացին: Կռիւը վերջացաւ միայն այսօրվայ լուսաբացին: Ճապօնացիները պաշտպանվում էին մեծ յամառութեամբ, ընդունեցին ձեռնամարտը և մեծ թւով կոտորվեցին իրանց խրամատներում: Մենք կռուի ժամանակ առանք 11 թնդանօթներ և մի գնդացիր: Զօրքերը պահում էին [illegible]: Այս բովլիս, առաւօտեան 8 ժամին, մեր առաջին ճակատի վրա տեղի է ունենում [illegible] թնդանօթաձգութիւն: Զօրքերը չափազանց յոգնած են, բայց ոգով ուժեղ»:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Ներքին գործերի մինիստրին ուղղած իր հեռագրում գեներալ Կուրոպատկինը վկայում է օգտակար և անձնուէր գործունէութիւնը [illegible] կարմիր խաչի [illegible] ներքին նահանգների [illegible] զեմստվոների [illegible]: Մի և նոյն ժամանակ նա ցանկութիւն է յայտնում, որպէսզի այդ խմբերի թիւը մեծանայ և նրանցից իւրաքանչիւր կազմը ուժեղանայ:

ՄՈՒԿԴԵՆ, 3 հոկտեմբերի: [illegible]

ՏՕԿԻՕ, 3 հոկտեմբերի: (Ռէյտէր): Երէկ կէսօրին շարունակվում էր [illegible] 10 թնդանօթ: [illegible]

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Ձեռնարկութիւն Կայսերական թատրոնների արտիստ Լ. Դ. Դոնսկու

Այսօր, երեքշաբթի, հոկտեմբերի 5-ին, մասնակցութեամբ տ.տ. Վ. Անտոնօվայի, Ա. Ա. Տօմկեվիչի, Ն. Ե. Շիւուցկօ-Մինչենկօի, պ.պ. Մ. Ն. Սիկաչինսկու, Լ. Մ. Օբրազցօվի, Ա. Ա. Դեմեանենկու, Ա. Ե. Պօրիբինօվսկու, Զալիպսկու և Մուրատօվի:

Պարերը կը դնէ բալէտմէյստր Է. Ի. Զիօվասսի:
Պրիմա—բալերինա Ե. Ս. Լենչեվսկայա:

Կը ներկայացվի

ԲԱԼ-ՄԱՍԿԱՐԱԴ

Օպերա 4 գործ. երաժշտութիւն Վէրդիի:
Սկիզբը երեկոյեան ժամը 8 ին:
Կապելմէյստր՝ Կ. Միկլաշևսկի
Գլխաւոր ռեժիսոր՝ Ս. Փ. Գեցեվիչ
Ռէժիսոր՝ Ի. Ա. Ալտշուլեր

Վաղը, չորեքշաբթի, հոկտեմբերի 6-ին, երկրորդ գաստրոլ Պետրօվա-Զվանցեվայի կը ներկայացվի «ԱԻԴԱ», օպեր. 4 գործ. 7 պատկ. երաժշ. Վերդիի.

Հինգշաբթի, հոկտեմբերի 7-ին, կը ներկայացվի «ՖԱՈՒՍՏ», երաժշտ. Գունօի:

Պատրաստում են ներկայացնելու առաջին անգամ Թիֆլիսում՝ «ՆԵՐՕՆ» օպ. 4 գործ. երաժշտ. Ռուբինշտէյնի և «ՎԵՐՏԵՐ» օպերա 4 գործ. երաժշտ: Մասսնէի:

Տոմսակները ծախվում են:

1—1 Կառավարիչ՝ Ի. Ա. Կէլեր

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՃԱՇԱՐԱՆ

„ԱՆՕՆՆԱ“

Ամէն օր նուագում է ՅԱՅՏՆԻ ՌՈՒՄԻՆԱԿԱՆ ՕՐԿԷՍՏՐ, ցերեկով 2 ժամից մինչև 5 ժամը, երեկոյան $9^1/_2$ մինչև 2 ժամ:

1—4 Ե. Տ. Բօնդարէնկօ:

ԵՐԴՈՒԵԱԼ ՀԱՒԱՏԱՐՄԱՏԱՐ

Ս. Ս. Աֆանասեանը

Գանձակից մշտապէս տեղափոխվել է բնակվում է Թիֆլիսում Վօզնեսենսկի փողոց Գալամքարօվի տուն № 9. (ա. օ.) 6—30

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Գր. Տէր-Գրիգորեանց

ընդունում է հիւանդներին—ներքին (մասնաւորապէս կրծքի) և երեխայոց հիւանդութիւններ. ունի ընտագենեան կաբինէտ. 154. Միքայէլեան պրօսպէկտ, տէլէֆօն 825.
(շ. ե. հ. չ.) 92—105

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Գ. Ա. ՂԱԽՎԼԻԴԵԱՆ

Մասնագէտ միզային և սիֆիլիսիքական հիւանդութիւնների,—ընդունում է հիւանդներին առաւօտեան 12 ժ.—1 ժ. երեկոյեան՝ 6. ժ.—9 ժ.: Կուկիա, Սեմեօնօվսկայեա փ. № 20.
(ռ. կ. ե:) 14—30

Տանտանեայ մանկավարժական փորձառութիւն ունեցող մի ուսուցիչ՝ ԱՐՇԱԿ ՇԱՀՆԱԶԱՐԵԱՆ, որ ծառայել է հայ ծխական և պետական դպրոցներում, որոնում է դասեր պատուաւոր ընտանիքներում:

Դիմել «Մուրճի» խմբագրատուն կամ Московскіе номера հիւրանոցը: Ե. Հ. Հ. 1—3

Գ. Ե. ԱԻՍԱՐՔԻՍՕՎԻ ԱՅԳԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ ծախում է պատուաստ ծառեր՝ արտասահմանեան, ռուսական և կովկասեան տեսակների:

Հասցէն—Станція Скра, Зак. ж др. Авсарсисову.

Մանրամասն ցուցակը և համառօտ գների ցուցակը ռուսերէն և վրացերէն լեզուներով ուղարկվում են ձրի (Ե.) 8—10

ՕՐ. Մ. ԿԱՐԱՄՈՒՐԶԱՅԻ

Կար ու ձևի ուսումնարանում հոկտեմբերի 1-ից բացվում են

ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ ԴԱՍԵՐ

հասակաւորների համար

Այնտեղ և ընդունվում են պատուէրներ կանանց և երեխաների շորեր: Բեբուտօվսկայա փողոց № 25, Վէլեամինօվսկայա անկիւն:
25, 28,2. 3—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Երեքշաբթի, հոկտեմբերի 5-ին, ժողովարանի թատերասէրների խումբը, բարեհաճ մասնակցութեամբ տ.տ. Սաբենիկ-Ամշեանի, Վարդունու, և պ. Միրաղեանի, սեզօնի բացման առիթով ժողովարանի անդամների և նրանց ընտանիքների համար, կը ներկայացնէ՝

ՔԱՆԴՈՒԱԾ ՕՋԱԽ

կոմ. 3 գործ., հեղ. Գ. Սունդուկեանցի:

Մասնակցում են՝ տ.տ. Սաթենիկ-Ամշեան, Վարդունի, Յակոբեան, օր.օր. Բուչուկուրի, Բէգիջանեան. պ.պ. Միրաղեան, Տէր-Գրիգորեան, Շիրինեան, Ղուշչեան, Զիլխաչեան, Յակոբջանեան:

Տեղերի գինն է 1 ր. մինչև 30 կ.
Սկիզբն է ճիշդ $8^1/_2$ ժամին

(շ. կ. ե.) Ռեժիսոր՝ Գ. Միրաղեանց

---

1. Մ. Գօրկիյ, «Մակար Չուդրա», թարգմ. Սիմ. Բաբխեանի, 10 կ.
2. Սիմ. Բաբխեան, «Բանաստեղծութիւններ», 20 կոպ.
3. Լ. Անդրէև, «Անդունդը», թարգմ. Սիմ. Բաբխեանի, 10 կոպ.
4. Փափազեան, «Лурь-да лурь» և «Нагой Дервишъ», թարգմ. Ս. և Վ. Բաբխեանների, 12 կոպ.
5. «Բաց նամակներ», Արմեանսկ քաղաքի, Կարա-Մուրզայի կազմած խումբը, 5 կոպ.

Դիմել հրատարակչին—Армянскъ, (Ставр губерн.) Ивану Давидову և Կովկասի յայտնի գրավաճառներին: Գումարով գնողներին զիջում: Կ. Հ. Ռ. 1—6

Գուտտենբերգ

գրավաճառանոցում վաճառվում են.

«Սատանի քարտէս» (ֆրանսերէն) 40 կ., «Բարոզներ», Բաբկէն վարդապետ Կիւլէսէրեանի 1 ր., «Լէօն-կայսր», հայկական աւանդութիւն Սէյյանի 20 կ., «Պատկերներ Րաֆֆի կեանքից», Ա. Աֆթանդիլեանի 40 կոպէկ, «Դրուագներ», սուրբ գրոց պատմութենէն, Մուշեղ վարդապետի 80 կ., «Պատմութիւն հայոց», Հայկազանց տէրութեան սկսելէն մինչև մեր ժամանակը, գրեց Հ. Եփրեմ Զագըճեան 1 ր. 50 կ., «Հայ գիւղացու տունը», գրեց Փ. Տէր Մովսէսեան 50 կ., «Սիրոյ հովիտը, Ա. Աթայեանի 3 կ., «Վաղաժամ մահ», ոդբերգ. 5 ար. Խ. Բարայեանի 1 ր., «Միջազգային իրաւունք», Արս. վարդ. Ղլտճեանի 50 կ., «Ամուսնութիւն», ամուսնալուծութիւն և քաղաքացիական պսակ, Արս. վրդ. Ղլտճեանի 50 կ., «Տնային բժշկարան», երկու հատոր Ակադեմիկ Թարխանօվի 2 ր. 60 կ., «Ամուսնութիւն». Գօգօլի, կատակ. երկու գործողութեամբ, թարգմ. Պ. Պռօշեանի, 30 կ., «Ռուբէնի զբաղմունքը», պատկերազարդ մանկական գիրք, Նուէր մանուկներին 25 կ., «Օգտակար և վնասակար միկրօբներ և օդի փոշին», բժ. Գ. Սարգսեանի 15 կ.:

Դիմել՝ Книжный магазинъ «Гуттенбергъ» Дворцовая, Г. Галустяну. 1—2

ԾԱԽՎՈՒՄ Է

մի տուն իր գետինով միասին—306 քառակուսի սաժէն, ճակատը 16 սաժ., Կուկիայում, Ալէքսանդրօվսկի փողոց № 33. Չ. Շ. 3—10

Պահանջեցէք եւ համոզվեցէք

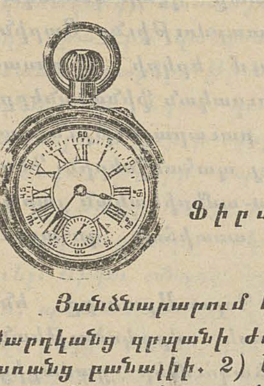

Մ. ԱՆԿԷՐ

Ֆիրմայի ժամացոյցների մեխանիզմի ամրութեան և բանելու ճշգութեան մէջ:

Յանձնարարում եմ 10 րուբլիով՝ ճանապարհածախսը հետը հեռեւեալ 10 իրերը. 1) Տղամարդկանց գրպանի ժամացոյց՝ պղաւագոյն սև պողպատից, ոսկէ զարդարանքով, լարվող առանց բանալիի. 2) Ամերիկական ոսկուց սնամէջ շղթայ. 3) Պարիզեան բրելօկ «Կողմնացոյց» նոր ոսկուց. 4) Տղամարդու մատանի 56 պրօբի ոսկուց, ակով, նուրբ աշխատանք. 5) Իսկական անգլիական ոսկուց պօրտ-պապիրոս կամ պօրտ-ծխախոտ. 6) Կանանց գրպանի ժամացոյց սև ագռաւագոյն պողպատից, ոսկէ զարդերով, առանց բանալիի լարվող. 7) Վզից կախելու շղթայ ամերիկական ոսկուց, շարժիչով. 8) Կանանց մատանի 56 պրօբի ոսկուց, ակով, նոր աշխատանք: 9) Մի զոյգ արծաթէ նորաձև օղեր: 10) Իսկական անգլիական կաշուց գօտի՝ վերջին մօդայի, պրեաժկայով, նուրբ գործ, կամ դրա փոխարէն՝ կանանց քսակ զամշից, գօտուն կից կրելու համար: Նոյնպիսի ժամացոյց՝ կափարիչով, բոլոր պարագաներով—2 ր. աւելի: Ժամացոյցն ուղարկվում է սարքված-պատրաստ, 5 տարի ճիշդ բանելու գրաւականով: Պահանջները կատարվում են անյապաղ, վերադիր վճարով, առանց գրաւականի: Գրագրութիւնը միայն ռուսերէն: Հասցէ—Торговой фирмѣ М. Анкеръ, Варшава, Кармелитская № 23. (№ 15973) 1, 15 1—5

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ
„ՍՏՈՒԿԷՆ ԵՒ ԸՆԿ.“
ԲԱԳՈՒ

Իր սեփական պահեստներում մշտապէս ունի

Երկաթ ամեն տեսակի և ձևի (Листовое, резервуарное, сортовое, фасонное, кровельное и оцинкованное) երկկողանի երկաթէ գերաններ, չրհան մեքենաներ «Կամերոն» և «Դուպլէքս», ռուսական գազային խողովակներ և դրանց զօդաւորող մասեր, ֆիտինգներ և այլն: Դազգեր զանազան տեսակի (станки токарные, сверлилные-строгальные и др.): Մամուլներ ծակող և ուրիշ տեսակներ: Պողպատ՝ գայլիր, կարույներ և գործիքներ շինելու համար: Մետաղեայ փայլեր, աղիւս անհրդեհ (согнеупорный). «Գլէնբոյգ» և կաւ, բևեռներ (заклепки котельныя, пистонныя): Գամեր զանազան տեսակի, պտուտակներ (болты) և գայկաներ, պղինձ թերթաւոր և կոտրներով, պղնձէ խողովակներ, թուջէ ասֆալտած (асфалтированныя) խողովակներ ջրուղիների համար և դրանց զօդաւորող մասեր, Անագ ձողաւոր, արճիճ թերթաւոր և կտորներով, ցինկ թերթաւոր և այլն: Պարագաներ (арматура) պղնձեայ, բրօնզեայ և ձուլածոյ: Գործիքներ զանազան տեսակի, բեռնէ առասաններ, ցեմենտ. նմանապէս տեխնիքական ամեն տեսակի մետաղներ և իրեր:

Ներկայացուցիչ է

ՌՈՒՍՏՕՆ ՊՐՈԿՏՕՐ և ԸՆԿ.

Շոգեմեքենաներ
Կերօսինեայ } շարժիչ մեքենաներ
Նաւթեայ }
Շոգետարներ (локомобилы)
Արդուկներ (катки для шоссе)

ՌԻՔԱՐԴ ՄԱՅԵՐ

Ներկեր զանազան տեսակի
Արճիճեայ ճերմկուց (бѣлила)
Արճիճեայ սուրբ (сурикъ)

ԳԵՐՄԱՆ-ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԻ ՄԱՆՆԵՍՄԱՆԵԱՆ ԽՈՂՈՎԱԿՆԵՐԻ

Միակ ներկայացուցիչը

Խողովակներ առանց կարի, գազեայ, նաւթահորերի, ծխնելոյզի և ջրաբաշխական: Նմանապէս և ամրակուռ խողովակներ խտացուցիչների համար (компрессоръ):

Կայմեր (мачты) անկար խողովակներից, էլեքտրական ուղիների լուսաւորութեան և այլ շինուածքների համար սիւներ հեռախօսական, հեռագրական լարերի և շանթարգելների համար:

Ներկայացուցիչ է նմանապէս «Գանտկէ» «Էմիլ Լէպգարտ և ընկ.» և ուրիշ ընկերութիւնների ու հաստատութիւնների:

Ընդունում է լիովին կառուցման տախտակի, բոլոր յուանոց և ուրիշ գործարանների. նմանապէս ընդունում է պատուէրներ այլ և այլ տեսակ տեխնիքական պիտոյքների վերաբերեալ:
Իւրաքանչիւր հարցերին պատասխանում է անմիջապէս:
Արժէքների ցուցակները ուղարկվում են ձրիաբար:

ԾԱՂԿԻՕ-ԴԸ-ԿՕԼՕՆ

ԲՐՕԿԱՐ ԵՒ ԸՆԿ.

հնարածը, մրցութիւնից բարձր յատկութիւնով

Grant Prix

Պարիզի 1900 թւի ամենաբարձր գինը:

5—1905—10 2—10